

Husargarnisonen i Ystad

Thorbjörn Sjunneson

När man nämner ordet kavalleri i kombination med Ystad tänker nog de flesta på ”di blåe” det vill säga Skånska Dragonerna. Detta är dock något missvisande då dragonerna endast huserade i staden under 45 år, stadens verkliga långliggare i kasern var de som sedermera kallades Kronprinsens husarregemente.

När de Mörnerska husarerna för första gången red in i Ystad för att stanna i staden skrev man år 1773. Redan året dessförinnan hade man debarkerat vid stadens brygga, men lämnat staden för andra inkvarteringsorter.

Staden kom att bli garnisonsort för över 220 år, även om husarerna red ut efter 109 år och ersattes först av de Skånska Dragonerna i 45 år, sedan av Södra Skåningarna och till sist av Lv 4. Det militära har väl på få orter satt sin prägel på det sätt som skedde i Ystads gamla stad. Minnet av Skånska Dragonerna lever kvar än idag i deras kaserner, men i en av stallbyggnaderna finns ett museum över staden alla regementen, så K7 är även representerade.

Precis som på övriga garnisonsorter inkvarterades husarerna hos borgerskapt och husägarna, i och kring staden. Att Ystad var en stad med betydelse talar regementschefens val av ort för sin skvadron, kanske spelade närheten till kontinenten en stor betydelse, men förmodligen också närheten till de skånska kornbodarna furageringsmöjligheter. Ända till 1812 kom regementschefens eller som den också kallades livskvadronen att stanna i Ystad, med undantag från de fälttåg regementet kommenderades till.

Regements och skvadronschefer under denna tid var:

1773-1797 Hampus Stellan Mörner
1797-1801 Samuel Henrik Horn
1801-1812 Hampus Elof Mörner (regementschef intill 1816).

Redan 1791 hade Ystad fått ytterligare en husarskvadron nämligen af Sandebergs, denne är dock endast kvar i staden i två år innan PD Silfversköld blir ny skvadronschef, detta för en period om 10 år, 1802-1812 är det DA von Essen som för befälet för denna skvadron och 1812-1815 Knut Hägg som ersätts av Mauritz Levenhaupt intill 1816 då skvadronen indrogs.

HE Mörners skvadron flyttades 1812 till Malmö och ersätts av Nils Kjellmans husarer från Malmö. Denna skvadron blev kvar i Ystad ända till 1883, dock med olika skvadronschefer som:

1821-1841 HD Nordenstierna
1841-1843 EO Munck
1842-1848 AG Krook
1848-1851 EL von Schantz
1851-1859 W W Boltenstern
1859-1862 GAB Cederström
1862-1869 Achates von Platen
1869-1874 CA Sjökröna
1874-1882 FJ Krook

Flera av skvadronscheferna kom att nå högre grader i och vid regementet, Munck blev även kammarherre, Cederström, Platen och Sjökröna samtliga regementschefer vid K7. EL von Schantz kom att bli tullinspektör i Arvika, Boltstern understallmästare och kommandant i Ystad. Nils Kjellman avled i sitt kantoneringskvarter under övningarna på Bonarps hed 22/5 1821, hans kamrat Petter von Plomgren skrev om händelsen *"Jag hade idag bett honom till middagen och ingen människa kunde finna honom. Slutligen fanns han ligga död i sin kammare på det Rysligaste sätt"*. Kjellman blev 53 år. Det mest dramatiska slutet fick dock den 32 årige Mauritz Lewenhaupt som duellerade i Köpenhamn 22/9 1816, en dryg vecka efter duellen avled han av sina åsamkade skador.

1812 lät staden och regementet uppföra en kasern vid nuvarande Stora Östergatan. Byggnaden revs 1912 och på dess plats låg under ett antal år biografen Regina. Tidpunkten för byggandet av kasernen i Ystad sammanföll med liknande projekt i såväl Ängelholm som Malmö, det kan förmodligen ses som någon form av central styrning från statsmakternas sida även om byggherrarna var de respektive städerna. Idag skulle detta bygge förmodligen ha mötts med mycket stora protester, då man tog byggnadsmaterialet i form av tegel från en av det gamla gråbrödraklostrets byggnader. Tiderna förändras och man skall inte rycka lös ett historiskt skeende och placera detta i modern tid eller tvärtom, var sak har sin tid. I och för sig var Ystadsborna föregångare på återvinning av byggnadsmaterial, men det var nog mest sparsamhet, kanske relaterad av Mörners dåliga ekonomiska hushållning, på hans gravplåt vid Mörkö kyrka har han nämligen själv skaldat: *"Här vilar Hampus Husar, Dålig hushållare, Men duktig Karl."* Kanske fick Ystadsborna utstå andra bryderier av detta också, men man slapp i alla fall bekymmer med inkvarteringen.

Till hästarna hade stallar uppförts redan på 1770-talet, dessa var belägna vid gråbrödraklostrets västra mur och med muren vägg som byggda på enklast tänkbara sätt med minsta möjliga materialåtgång, byggnaderna kallades därför lutor. Efter det att staten löst in kasernerna 1842 byggde man nya stallar på tomten liksom ett ridhus. Inte fullt så enkelt kom som de gamla byggde man dessa, en gemensam arkitektur kan skönjas i de på ett håll sluttande taken. Stallarna utfördes i korsvirke och tegel, liksom ridhuset mot Krypgränd nuvarande Stallgatan.

Platsen för de första stallarna Gråbrödraklostert i Ystad

Husarkasernen på Stora Östergatan

Stallgatan/Krypgränd från söder med delar av den gamla kasernområdet till höger

Ridbanan var belägen sydost om kasernen, på dess plats ligger idag bland annat tingshuset, ridhuset revs så sent som 1976, en kulturförstörelse i modern tid!

På våren 1813 samlades hela regementet i Ystad ”*inför dess öfvergång till Pommern*” och det var hit man återkom nästan ett år senare.

Skvadronen i Ystad tillhörde samma bataljon som de båda från Helsingborg och Ängelholm, det var också anledningen till att man 1882 förlade dessa tre till det då nybyggda kasernetablissemang i Helsingborg.